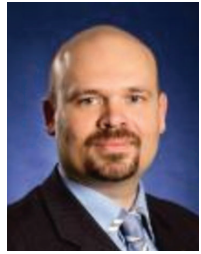

„Legile sunt pânze de păianjen prin care muștele mari trec și cele mici sunt prinse.”
Honoré de Balzac

dr. Răzvan ȘERBU

Transformarea structurală a comerțului electronic:

decalaje tehnologice și presiunea competitivă a platformelor internaționale

The structural transformation of electronic commerce in Romania: technological gaps and competitive pressure from international platforms

Romania's e-commerce market is growing, but this growth masks real vulnerabilities. The lack of investment in artificial intelligence and the gaps compared to other developed economies, in the new landscape shaped by AI, coupled with pressure from international platforms and changing consumer behavior, are redefining the rules of competition for merchants.

Alexiu TATU

Un fascinant Jurnal de captivitate al unui primar sibian din secolul XVII

A fascinating captivity diary of a 17th-century Sibiu mayor

Victor H. Guțu: câteva simboluri

Dan POPESCU 9

Istorie economică

Dan POPESCU

Ministru român de Externe: Dreptul la viață al statelor mici

- navigând pe meandrele veacurilor -

Romanian Foreign Minister: The Right to Life of Small States

Florența

4,5,6,7,8

„Ideile mari pornesc din suflete mari”. Vasile Conta

Destinații turistice

ROMA, orașul etern

10

Foto: Daniel COZMESCU

File de istorie: 9 Mai, semnificații

Paula COTARCEA 9

Dorel Morândău

8

Miracolul imposibilului
Lupta pentru excelență

IN MEMORIAM Nobi Copelman

10

Răzvan ȘERBU
urmăre din pagina 1

Piața de comerț electronic din România crește, dar creșterea ascunde fragilități reale. Lipsa investițiilor în inteligența artificială și decalajele față de restul țărilor cu economii dezvoltate, în noul context determinat de acest AI, presiunea platformelor internaționale și comportamentul în schimbare al consumatorului redefinesc regulile competiției pentru comercianți.

Impactul inteligenței artificiale asupra arhitecturii internetului și implică asupra comerțului electronic reprezintă o schimbare structurală cu implicații directe asupra modelelor economice digitale. Premisa fundamentală pe care s-a construit economia webului, aceea că utilizatorul final este o persoană fizică aflată în fața unui ecran, se erodează progresiv pe măsură ce agenții AI autonomi preiau funcții de căutare, comparare și achiziție, ceea ce redistribuie radical raporturile de putere dintre furnizori și consumatori și reconfigurează lanțurile valorice din comerțul electronic.

Din perspectiva noilor tehnologii, tranziția de la un web centrat pe pagini la unul centrat pe date ușor accesibile platformelor de inteligență artificială, reduce semnificativ diversitatea informațională disponibilă utilizatorilor, favorizând răspunsurile directe și uniforme în detrimentul conținutului nuanțat, exploratoriu sau specializat. Fenomenul căutărilor cu zero clickuri, care înregistrează un procent în creștere, ilustrează concret dezintermedierea progresivă a furnizorilor de conținut și contracția traficului organic, cu efecte negative asupra veniturilor din publicitate digitală și asupra viabilității modelelor de afaceri bazate pe conținut.

În paralel, dimensiunea securității cibernetice adaugă o variabilă suplimentară de risc sistemic: creșterea atacurilor cibernetice globale în ultimii ani și amplificarea incidentelor facilitate de inteligența artificială semnalează vulnerabilități structurale ale infrastructurii digitale, cu potențiale consecințe macroeconomice severe pentru stabilitatea sistemelor financiare, a lanțurilor de aprovizionare și a

securității datelor instituționale.

Consumatorul român este din ce în ce mai sofisticat digital. Este expus zilnic la standardele de personalizare ale platformelor internaționale, știe cum arată o experiență de cumpărare bine construită și o așteaptă, conștient sau nu, și de la comercianții locali. Pe cealaltă parte a acestei ecuații, comerciantul român se află, conform datelor Eurostat pentru 2025, pe ultimul loc în Uniunea Europeană la adoptarea inteligenței artificiale în activitatea curentă de business, cu o rată de penetrare de doar 5,2% în rândul companiilor cu cel puțin zece angajați. Media europeană este de 20%, iar țările nordice ajung la 42%. Această diferență nu rămâne în zona abstractă a statisticilor. Se traduce direct în rate de conversie mai mici, în coșuri de cumpărături abandonate și în clienții care pleacă spre platformele internaționale de comerț electronic pentru că găsesc acolo o experiență mai relevantă pentru nevoile lor.

Soluțiile oferite de inteligență artificială de personalizare, cum ar fi recomandări de produse bazate pe comportamentul anterior, segmentarea dinamică a audienței sau automatizarea comunicărilor contextuale după cumpărare, produc creșteri ale conversiei de 19-31% și creșteri ale valorii medii a comenzii de 15-25%, cu impact amplificat în perioadele promoționale. În paralel, modul în care oamenii caută produse online se schimbă într-un ritm accelerat. În loc de cuvinte-cheie scurte și izolate, utilizatorii formulează tot mai frecvent întrebări complete și conversaționale adresate motoarelor de căutare generative. Asta schimbă regulile vizibilității online mai rapid decât au făcut-o actualizările algoritmilor clasici de căutare. Paginile de produs construite după logica SEO tradițională încep să piardă relevanță în fața unui motor care înțelege intenții, nu doar cuvinte. Adaptarea la aceasta nouă paradigmă, numită în literatura de specialitate "GEO" adică "Generative Engine Optimization", nu mai este o opțiune pentru viitor, ci o necesitate prezentă pentru comercianții care vor să rămână vizibili acolo unde clienții lor căuta. Fereastra de oportunitate pentru

adoptarea timpurie a acestor tehnologii este deschisă acum, dar se va închide rapid pe măsură ce platformele internaționale de comerț electronic își consolidează avantajul dat de infrastructura de date și de experiența acumulată.

Cumpărătorul român nu mai este începător ci conform celor mai recente studii a celor de la MerchantPro, peste 74% din utilizatorii de internet cu vârste între 16 și 74 de ani au cumpărat online cel puțin o dată în ultimele 12 luni, iar proporția celor care o fac frecvent, adică în ultimele trei luni, a crescut de la 52% la aproape 59%. Această diferență de șapte puncte procentuale nu este ne semnificativă. Ea arată că relația românilor cu cumpărăturile online a trecut de stadiul de experiment și a devenit parte din comportamentul obișnuit de consum, integrată în rutina săptămânală alături de alte activități digitale. Internetul a ajuns între timp în 89-90% din gospodăriile din România, inclusiv în mediul rural, unde recuperarea din ultimii ani a fost vizibilă. Bariera tehnică practic a dispărut. Problema nu mai este dacă oamenii au acces la internet sau la un dispozitiv, ci dacă au încredere în comercianții online și dacă experiența de cumpărare este suficient de bună ca să-i aducă înapoi. Accentul s-a mutat, și comercianții care încă investesc în

atragera de trafic în detrimentul calității experienței post-cumpărare lucrează cu o logica depășită. Profilul cumpărătorului activ se concentrează în segmentul 16-54 de ani, predominant urban, dar diferențele dintre oraș și sat s-au redus semnificativ în ultimii doi ani. Comercianții care își calibrează toată comunicarea și logistica pentru marile orașe lasă descoperit un segment în creștere, cu potențial real și cu mai puțină concurență directă decât în mediul urban saturat.

Conform celui mai recent raport asupra pieței de comerț electronic din România publicat în urmă cu mai puțin de o lună de MerchantPro, piața de comerț electronic din România a depășit în 2025 pragul de 8 miliarde de euro, iar cifra aceasta circulează deja în prezentări și rapoarte ca dovadă a unui sector sănătos și în expansiune. Realitatea este însă mai nuanțată. Creșterea anuală de 6-8% trebuie privită în contextul unei inflații medii de peste 7% în a doua jumătate a anului, ceea ce înseamnă că o parte semnificativă din creșterea valorică a pieței nu reflectă mai multe tranzacții, ci aceleași tranzacții la prețuri mai mari. În unele trimestre, numărul efectiv de comenzi a stagnat. Cifrele brute arată bine, dar nu spun întreaga poveste. Proiecțiile pentru 2026 indică un volum de 8,5-8,7 miliarde de euro, iar pe termen mediu se vorbește de o piață de 13 miliarde până în 2031, în condițiile menținerii unei rate de creștere anuală de aproximativ 7%. Comerțul electronic crește mai repede decât economia în ansamblu, dar explicația nu este exclusiv una pozitivă, ci parțial un efect al presiunii de preț care ridică valorile nominale fără să genereze neapărat mai multă activitate reală. Un aspect care merită mai multă atenție decât primește de obicei este distribuția internă a acestei creșteri. O fracțiune importantă din banii cheltuiți online de români nu rămâne în România. Platformele internaționale, în special cele de origine asiatică, captează o parte tot mai mare din aceste cheltuieli, iar TVA-ul colectat de la acești jucători confirmă cât de semnificativ este fenomenul. Comercianții locali mici și medii simt pre-

siunea direct, în timp ce statisticile agregate de piață o disimulează.

Presiunea platformelor internaționale cum ar fi platformele din Asia sau din Turcia nu au intrat discret pe piața românească. Au venit cu prețuri greu de egalat, cu cataloage uriașe și cu o viteză de livrare care a recalibrat așteptările consumatorilor într-un timp scurt.

Logica s-a schimbat de la atragerea de trafic ieftin la construirea unei baze de clienți loiali, și această schimbare nu este o opțiune strategică elegantă, cu o condiție de supraviețuire în configurația actuală a pieței.

Cel mai îngrijorător aspect nu este creșterea lentă sau concurența internațională, ci decalajul de adopție a inteligenței artificiale dintre comercianții români și cei din restul Europei.

Rambursul este mai mult un simptom, nu o preferință și reprezintă 60-65% din comenzile online din România. Este probabil cel mai direct indicator al nivelului de încredere al consumatorului român în sistemul de comerț electronic, și merită analizat cu mai multă atenție decât primește în mod obișnuit. Ceea ce este contrar intuiției este că această preferință nu vine în primul rând din lipsa accesului la instrumente de plată electronică. Majoritatea celor care aleg rambursul folosesc deja plățile digitale în viața de zi cu zi, la supermarket, la benzinărie, la cafea. Aleg rambursul online pentru că le oferă o formă de protecție: dacă produsul nu ajunge, dacă nu corespunde cu ce au văzut pe site sau dacă returul se dovedește complicat, nu au pierdut banii în avans. Este un mecanism rațional de reducere a riscului, nu un conservatorism digital. Costul acestei realități pentru comercianți este concret și ridică: livrări nefinalizate, returnări costisitoare, presiune pe fluxul de numerar și o relație cu clientul care începe cu un nivel implicit de neîncredere. Migrația spre plăți digitale nu este așadar o chestiune de modernizare de dragul modernizării, ci o prioritate economică directă cu impact măsurabil în rentabilitatea operațiunilor. Clienții care plătesc digital nu doar cumpără mai mult, ci revin mai frecvent și sunt mai ușor de fidelizat prin instrumente

digitale de comunicare. Livrarea a devenit parte din promisiunea de brand. Așteptările cumpărătorilor români în privința livrării s-au aliniat rapid la standardele europene: livrare în 24-48 de ore, tracking în timp real și flexibilitate în alegerea modalității de ridicare a comenzii. Rețeaua de lockere și puncte pick up a depășit 10.000 de unități active în 2025, de opt ori mai mult

decât în 2019, și aceasta expansiune reflectă o schimbare reală de preferințe, nu doar o extindere a ofertei. Comercianții care oferă livrarea la locker ca opțiune prioritară în procesul de check-out reușesc să reducă costul mediu pe comandă cu 10-20%, generând totodată o percepție mai bună în rândul segmentului de cumpărători cu frecvență ridicată. Nu este un

detaliu operațional minor, ci un element care influențează direct decizia de cumpărare și probabilitatea de revenire.

Piața românească de comerț electronic se află la o răscruce între două logici de creștere. Prima, extensivă, s-a bazat ani la rând pe atragerea de noi cumpărători și pe creșterea volumului de tranzacții. A doua, intensivă, pune accentul

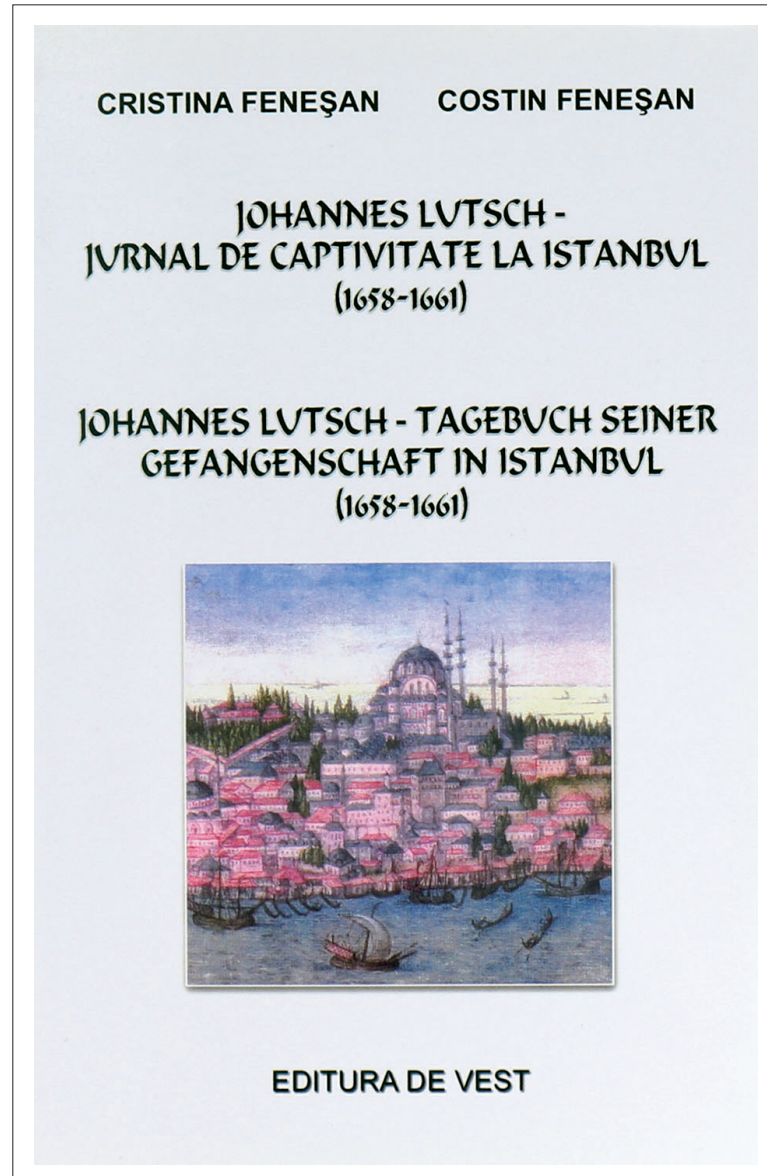
pe maximizarea valorii fiecărui client existent, pe retenție și pe eficiența operațională obținută prin automatizare și date. În situația actuală în care inteligența artificială începe să schimbe regulile jocului, trecerea de la prima la a doua nu este opțională pentru comercianții care vor să rămână competitivi, ci devine inevitabilă într-o piață în care costul de achiziție a unui client nou

crește, iar platformele internaționale au deja un avans tehnologic și logistic considerabil. Comercianții care vor face față acestei tranziții sunt cei care tratează investiția în tehnologie, în calitatea datelor despre clienți și în experiența de cumpărare nu ca pe un cost discreționar, ci ca pe o condiție structurală a supraviețuirii într-un mediu din ce în ce mai competitiv și mai exigent.

Alexiu TATU

urmare din pagina 1

În urmă cu două decenii, când Sibiuul se pregătea să devină Capitală culturală europeană, doi istorici, doi cercetători împătimiti ai arhivelor românești și străine – Cristina Feneșan și Costin Feneșan – publicau după cercetări asidue, o carte document despre prizonieratul unui primar al Sibiului, jude regal și comite al sașilor: *Jurnal de captivitate la Istanbul (1658-1661)* *Jonannes Lutsch - Tagebuch seiner Gefangenschaft in Istanbul (1658-1661)*, Editura de Vest, Timișoara, 2006. Cei doi istorici, arhiviști cu reputație europeană, editori de documente sunt bine cunoscuți în mediul academic, având contribuții consistente pentru medievalistica românească și străină. Amintim selectiv contribuții ale istoricului Costin Feneșan: *Documente medievale bănățene (1440-1653)*, Editura Facla, Timișoara 1983, *Cnezi și obercnezi în Banatul Imperial (1716-1778)*, Editura Academiei Române, București 1996, *Cnezi și obercnezi în Banatul Imperial (1716-1778)*, Editura Academiei Române, București 1996. *Administrație și fiscalitate în Banatul imperial (1716-1778)*, Editura de Vest, Timișoara 1997. La acestea se adaugă activitatea de editor marcată de o acribie deosebită: *Johann Kaspar Steube, Nouă ani în Banat (1772-1781)*, editor Costin Feneșan, Editura de Vest, Timișoara 2004, *Diplome de înobilare și blazon din Banat (secolele XVI-XVII)*, editor Costin Feneșan, Editura de Vest, Timișoara 2007, *Sub steag străin*, editor Costin Feneșan, Editura Enciclopedică, București 2011.

Și pentru că Jurnalul de captivitate are ca autor pe istoricul și cercetătorul Cristina Feneșan, dorim să prezentăm selectiv contribuția sa științifică: *Constituirea principatului autonom al Transilvaniei*, Editura Enciclopedică, București, 1997; *Transilvania între Habsburgi și Poarta otomană sec. XV* (coautor împreună cu Costin Feneșan), Editura Cosmo-

politanart, 2013; *Vilayetul Timișoara 1552-1716*, Editura Ariergarda, 2014; *Cultura otomană a vilayetului Timișoara*, Editura de Vest, 2014; *Banatul otoman*, Editura Ariergarda, 2017; *Convertirea la islam în spațiul carpatodunărean (sec. XV-XIX)*, Editura Militară, București, 2020.

Jurnalul de captivitate este în opinia autorilor un veritabil izvor

istoric care completează relațiile Principatului autonom al Transilvaniei cu Imperiul otoman. Pe parcursul celor 330 de pagini suntem introduși în realitățile economice, sociale, politice, culturale și religioase ale celei de a doua jumătăți a secolului al XVII-lea transilvănean și sud-est european. Pentru început, autorii ne familiarizează cu istoricul *Jurnalului* și continuă cu un studiu introductiv detaliat urmat de textul în limba germană: *DIARIUM dessen in dem Herren ruhenden namhafen und wohlweisen Herrn JOHANNES LUTSCH, vormahls gewesenenen treuen Königs-Richter unserer Haupt-Hermannstadt, so aus seine eigene Manuscriptis von Worten zu Worten herausgezogen* și traducerea lui în limba română: *JURNAL al vestitului, putemicului și preaînțeleptului domn JOHANNES LUTSCH, care odihnește întru Domnul, odinioară credincios jude regesc al orașului nostru de căpetenie Sibiu, așa cum a fost transcris din propriile-i manuscrise, cuvânt cu cuvânt*. Anexa documentară din final și ilustrațiile întregesc o muncă de traducere și interpretare laborioasă.

Publicat pentru prima dată în anul 1839 de Iosif Kemény, *Jurnalul de captivitate la Istanbul* al lui Johannes Lutsch, este în opinia autorilor, marcat de lipsa unei rigori și absența consecvenței transcrierii în grafia gotică. Ei identifică în acest *Jurnal*, cuvinte și expresii care nu au înțeles, la care se adaugă absența unor fraze întregi, fiind de părere că Iosif Kemény nu a transcris textul *Diarium*-ului și s-

a folosit de o persoană din mediul sășesc al vremii. Cu toate acestea „Johannes Lutsch este cât se poate de credibil atunci când se referă la evenimente istorice la care a luat parte personal și de aceea, în unele locuri, poate servi drept confirmare pentru *Istoria Imperiului otoman* a lui Joseph von Hammer”. În demersul lor științific, autorii au avut în vedere o altă copie a jurnalului de ostatic al judei sibiului Johannes Lutsch, descoperit în Colecția de manuscrise a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca. Această copie face parte dintr-un manuscris de la sfârșitul secolului al XVII-lea, manuscris aparținând unui pastor sau patrician din lumea sășească a Sibiului. Textul, apreciază autorii, este scris cu o grafie bună, dar cu ezitări și omisiuni.

Pentru o cât mai bună înțelegere a Jurnalului, autorii au folosit note explicative detaliate care suplinesc erorile și confuziile din cele două manuscrise.

Având la dispoziție ambele texte, istoricii și cercetătorii Cristina Feneșan și Costin Feneșan stabilesc, în lipsa originalului, textul definitiv al jurnalului de ostatic al lui Johannes Lutsch.

Putem afirma în succinta noastră prezentare că, cercetarea științifică cu privire la lumea transilvăneană a secolului al XVII-lea și a Imperiului otoman este astfel înlesnită, iar acribia dovedită pe parcursul întregii cărți este un model demn de urmat pentru cei care se apleacă asupra documentelor de arhivă.

Panorama orașului Sibiu la mijlocul secolului al XVII-lea (reproducere după Johannes Troster, Das Alt-und Neu-Teutsche Dacia, Nurnberg, 1666)

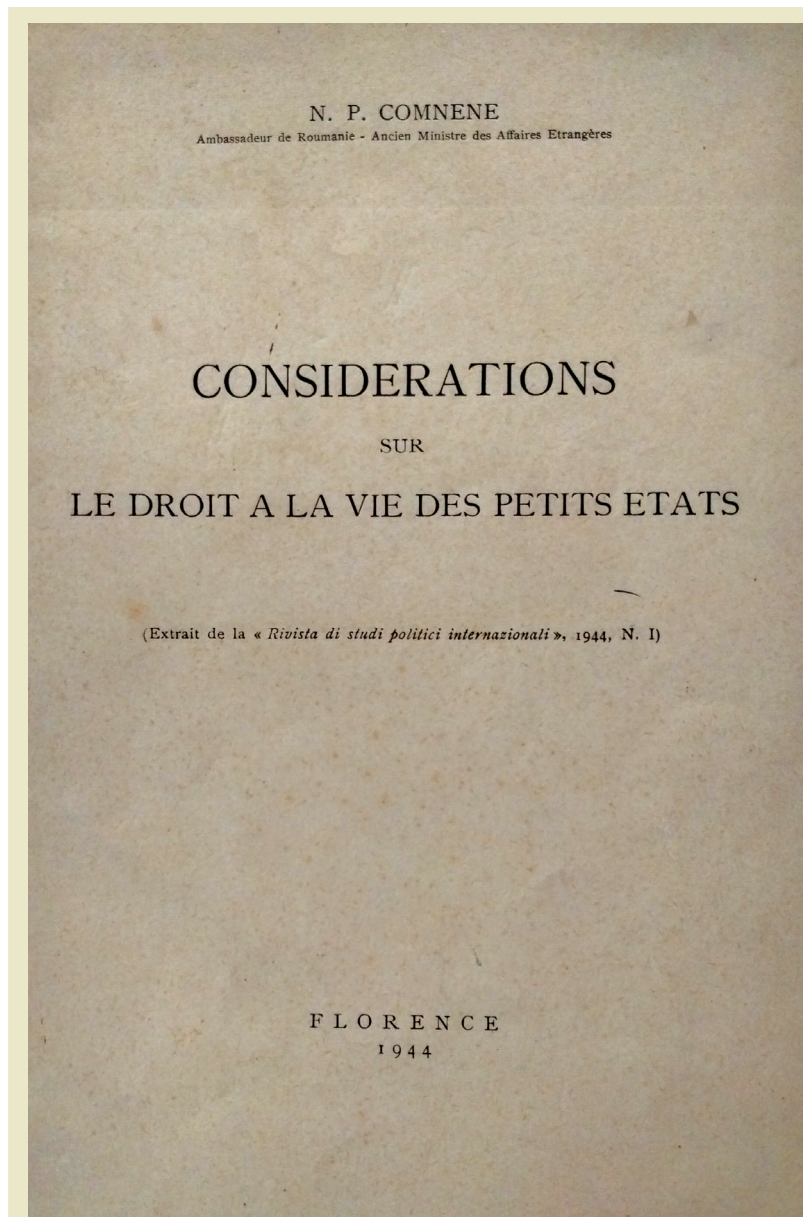
Mehmed al IV-lea (1648-1687), miniatură din secolul al XVII-lea (reproducere după catalogul expoziției Österreich und die Osmanen, Viena, 1983)

Dan POPESCU

urmă din pagina 1

Am în față o broșură „Considerations sur Le Droit a la Vie des Petits Etats”. De fapt, un extras din „Rivista di studi politici internazionali”, 1944, nr.1, Florence (Florența). Lucrarea este semnată de **N. P. Comnene, Ambassadeur de Roumanie, Ancien Ministre des Affaires Etrangères**. Am frunzărit mai demult aceste pagini, iar recent, soția mea, făcând ordine în bibliotecă, mi-a atras atenția asupra lor. Am cumpărat cărticica cu ceva ani în urmă de la un anticariat din Rennes, Franța, de pe „Rue des Armoires”, din cartierul aflat în spatele gării faimoasei urbe bretone.

1. Rennes-ul, un splendid oraș al Franței, capitală - alături de Nantes - a Bretoniei, un mare centru universitar european și mondial: la o populație de circa 210 mii de locuitori, aproape 80 de mii de studenți veniți să învețe din toată Franța, Germania, Marea Britanie, Irlanda, SUA, Italia, Africa, Asia, America de Sud, campusuri moderne. Vreme de vreo 14 ani au fost și studenții mei. Edificii universitare funcționale, laboratoare, săli și terenuri de sport, restaurante studențești etc. Rennes, deopotrivă, un remarcabil centru economic, un renumit centru de cercetare tehnică, managerială, medicală, umanistă. Un centru de artă și cultural de renume, teatre, operă, restaurante și bistrouri de toate felurile la tot pasul, magazine și mall-uri atrăgătoare, dar și biblioteci bine utilitate și foarte frecventate. Edificii excepționale, clădiri istorice refăcute minuțios, foarte bine întreținute, luminate feeric noaptea, biserici de renume, muzee numeroase, o circulație de metrou, auto, pietonală aerisită, parcuri și zone verzi minunate, terenuri de sport numeroase și bine dotate, un aer deplin respirabil, împrejurimi excepționale, și mereu

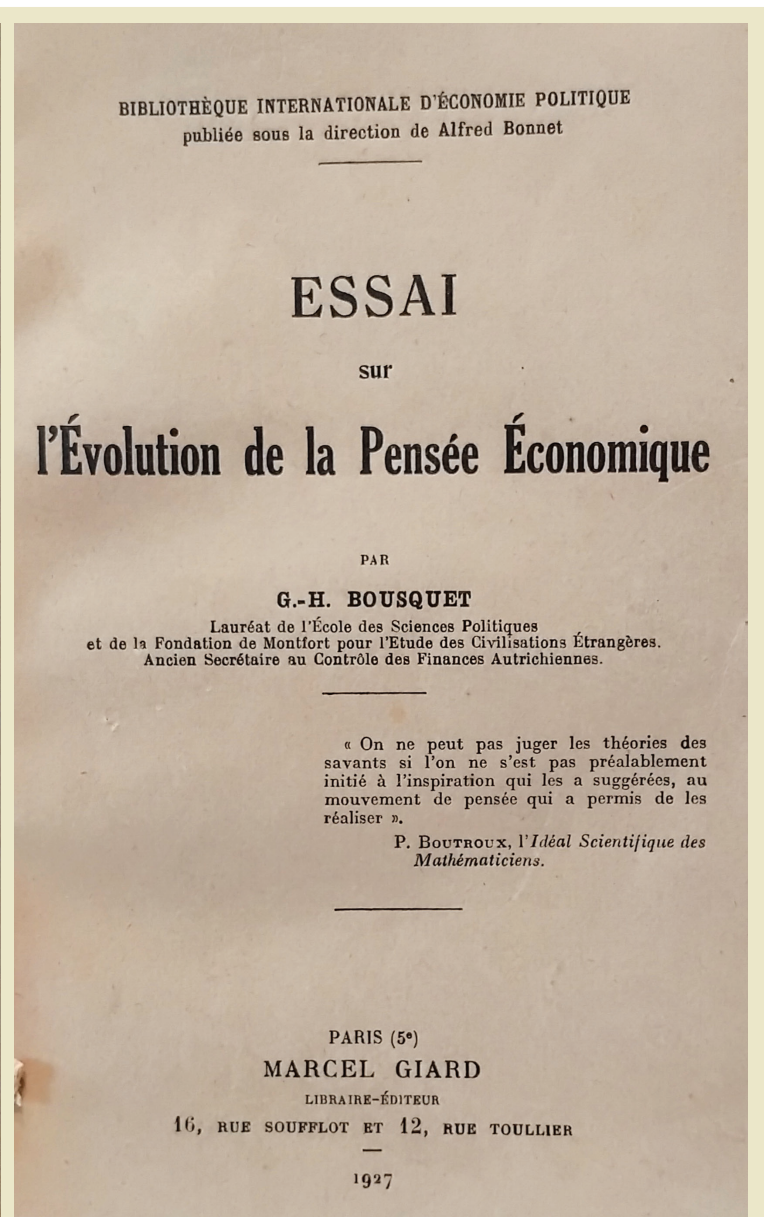
accesibile. O apă curată regularizată, Vilaine-ul, ce traversează orașul, oameni primitivi, politicoși, amabili, cu o empatie deosebită, mai peste tot. Franța profundă și Franța modernă împletite armonios, firele și liantul Bretoniei cu toate strălucirile lor. Cam tot ce-și poate dori un om dornic de veritabila civilizație europeană, dornic de confort material și spiritual. Și din ceea ce am văzut eu din Franța și am văzut mult, cam tot Hexagonul este așa, cu componente centrale în deplină comuniune cu splendide tradiții locale, cu administrații pe deplin

permisibile astfel. La Rennes, un primar, domnul **Edmond Hervé**, cu multe mandate din 1977 până în 2008, foarte apreciat de toți, cu o politică urbană novatoare. A mai fost ministru, deputat, pe urmă senator al departamentului Ille et Vilaine etc. A rămas celebru verdictul dat de justiția franceză pentru Hervé, atunci secretar de stat, în procesul sângelui contaminat: „Responsable, mais non coupable”. Sigur, au fost și sunt și nemulțumiri, uneori nu puține, dezbateri furtunoase, uneori violențe, dar toate acestea se înscriu într-o altă gamă de fapte și într-o deplină libertate și democrație...

Să află o cărticică a unui român, într-un anticariat din Rennes, într-o rețea de astfel de „prăvălii” unde titlurile de volume, stampe, albume etc., se selectează cu precădere nu după atracția cantității lor cât de poleite ar fi, ci după valoarea acestora și renumele autorilor constatate de experți autorizați, nu este chiar de colo, dimpotrivă. Nu mai știu cât am plătit pentru lucrare, dar cu siguranță că deloc un preț derizoriu... Înainte de a mă referi la carte, la conținutul, la semnificațiile ideilor ei, idei ce ni se înfățișează și astăzi, sau poate mai ales astăzi, de extremă însemnătate, adevărate lecții de viață față de provocările actuale, să relev câte ceva despre autorul micului volumaș: „**N. P. Comnen**”.

2. Pe numele sau inițial Nicolae Petrescu, el s-a născut la București, în 24 august 1881. După studii primare și secundare la București, pe cele superioare le-a făcut la Paris, având unele resurse din partea familiei. Aici și-a luat

licența și doctorate în Drept (și Economie), pe urmă Litere și Istorie. În 1903, după ce studiasse îndelung arhivele familiei sale, își adaugă la numele său pe cel al familiei bizantine imperiale Comnen din care susținea că se trage. O fi, n-o fi așa, pentru cele de față are mai puțină însemnătate. A practicat avocatura, a fost apoi magistrat la Tribunalul Ilfov, pe urmă Avocat al Statului, devenind ulterior **profesor de economie și legislație industrială** la Facultatea de Drept din București, ocupație-profesie la care studiile sale de Drept de la Paris (în fapt, Drept și Economie) îi dădeau dreptul. Să nu uităm că la București, Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale a început să funcționeze doar din 1913, până atunci absolvenții Facultății de Drept care studiaseră cu examen mai multe discipline economice fundamentale dar și practice, putând beneficia și de titlul de „economist”, situație ce, în general, s-a păstrat însă câteva zeci de ani apoi.

Intră în politică și va fi ales deputat în primul Parlament al României Mari. Unele informații și detalii le-am luat acum din remarcabila lucrare a profesorului **Adrian Vițelaru**, privindu-l pe N. Petrescu Comnen diplomat, apărută la Iași în Editura Universității „Al. I. Cuza”. La sfatul lui Ionel Brătianu, care îi intuise priceperea și talentul, calitățile lui de gândire temeinică, intuitivă, prospectivă, prudentă, rezervată etc., dar și o disciplină fermă în executarea misiunilor sale, trece un concurs și intră în diplomație. Urcând, aici, succesiv, rangurile respective până la înaltele funcții de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Berna (1923 - 1928), la Berlin (1928 - 1930), la Vatican

(1930 - 1932) și din nou la Berlin (1932 - 1938), pe urmă Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Străine și, apoi, ministru de Externe (martie - decembrie 1938) în cel de al doilea guvern prezidat de patriarhul Miron Cristea, din nou la Vatican, după aceea. A acționat ca ministru de Externe al României într-o perioadă și internă dar, mai ales, internațională, deosebit de tumultuoasă, cunoscând personal și bine și Istoria dar și Istoria Economică a României și a Europei, a lumii, deopotrivă având și o importantă experiență practică de avocat și profesor de economie și legislație economică. Tocmai asemenea parametri i-au oferit posibilitatea să se afle prin gândurile și acțiunile sale în galeria unor mari miniștri de Externe ai României, mari patrioți și vizionari, de la Tache Ionescu și Ionel Brătianu, la Nicolae Titulescu, Viorel Tilea, Grigore Gafencu ș.a. Să urmărim câteva secvențe.

3. ...Deși a fost o perioadă ambasador al României la Vatican, Nicolae Petrescu Comnen era ortodox, nu era nici protestant și nici catolic. Își servea țara, printre altele, vorbind la perfecție franceza - își făcuse studiile universitare la Paris, dar descurcându-se bine și în italiană, engleză sau germană. Era un om cultivat, cult chiar, citise și citea mult. Comnen și-a început cariera diplomatică înaltă fiind numit „trimis extraordinar și ministru plenipotențiar clasa a II-a la Berna”. A fost numit și ca reprezentant al guvernului pe lângă Societatea Națiunilor, însărcinat și cu corespondența dintre Ministerul Afacerilor Străine și forul de la Geneva, activitate deosebit de

Nicolae Petrescu Comnen

Regele Carol al II-lea, Gheorghe (Guță) Tătărescu

sursa: Asociația Culturală Tătărescu

apreciată de ministrul român de Externe de atunci, Ion Mitileneu, acesta arătând că prin acțiunile sale „N. Petrescu Comnen a contribuit la asigurarea succeselor României”. După marele Nicolae Titulescu, în diplomație Comnen era considerat ca omul nr.2, fiind propus pentru decorarea cu Marea Cruce a Ordinului „Coroana României”.

A condus apoi misiunea diplomatică a României de la Berlin, între 1928 - 1930, urmărind să reconstruiască relațiile româno-germane (Republica de la Weimar), să desfășoare tratative economice între cele două state, dar ocupându-se și de soluționarea problemei optanților. Nu era puțin. Cu atât mai mult cu cât în Ungaria, ca urmare a faptului că, cu ceva ani înainte, la Conferința de Pace de la Paris, la sugestia ministrului Nicolae Mișu, fusese numit de Ion I. C. Brătianu și Alexandru Vaida-Voevod cu răspunderi în orga-

nizarea unei contra propagande energice în raport cu cea ungară ce își susținea cu putere o serie de „drepturi” mincinoase contrazise de istorie și de realitatea imediată, era privit ca un adversar de temut al „maghiarismului”. Se va achita cu succes și astfel, printre altele ajutându-l hotărâtor pe Constantin Diamandi, înalt comisar al României în Ungaria, în acțiunea de informare a străinătății cu privire la acțiunile vindictive de acolo. N. Petrescu Comnen avea, totodată, încă de la Paris, relații prietenești cu Secretarul de Stat american Lansing, unchiul lui Allan Dulles.

Dar să revin. Va fi numit, după Berlin, ca Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României pe lângă Sfântul Scaun. Nu făcea și nu a făcut politică de partid, printre altele promovând încă demult acțiuni menite să realizeze o anume „pace socială”. Astfel, în 1906, ținuse la Ateneul Român

conferința „Ziua de 8 ore de muncă”, publicase lucrarea „Câteva considerațiuni asupra socialismului și asupra roadelor sale”, în 1909, premiată de Academia Română, un studiu a cărui prezentare fusese făcută de Al. D. Xenopol, în „Analele Academiei Române”, 1910, sub titlul „Studiul asupra intervențiunii statului între capital și muncă”. De altfel, N. Petrescu Comnen publicase și alte gânduri ale sale în „Buletinul Camerei de Comerț din București” etc. Într-un fel sau altul, doctrina creștină a solidarității între semeni era prezentă în gândurile, activitățile și lucrările sale, precum și problemele dezvoltării economice, sociale, culturale. Evident că și acest fapt a contribuit la numirea sa pe lângă Vatican. Nu era un fanatic, dar nici habotnic, lucrând, mai mereu și rațional pentru mai binele țării și al oamenilor ei, pentru liniște în afară care să ne permită astfel de eforturi. Să nu uităm că tocmai regele Ferdinand și Ionel Brătianu avuseseră inițiativa și realizaseră, în pofida unor împotriviri acerbe, marea „Reformă agrară” din 1918 - 1921, care dăduse pământ țăranilor și le deschisese acestora noi orizonturi. N. Petrescu Comnen, tocmai pentru că aparținea în acest sens grupului de oameni mari și luminați ai României, era promovată, consultat, se ținea seama de sfaturile lui etc.

4. Revenind la vremea primei sale misiuni diplomatice la Vatican, cum ne arată profesorul Vițelaru, N. Petrescu Comnen intră în contact cu diferite personalități politice italiene cât și cu diplomați în trecere prin Roma, „încercând să deslușească gândurile lui Mussolini, dar și ale Sfântului Părinte și înalților săi demnitari”. Se remarcă astfel și semnarea, în prezența sa, în 30 mai 1932, a unui „Acord privitor la interpretarea articolului 9 din Concordatul de la 10 mai 1927”, acord cunoscut și sub denumirea de „Acordul de la Roma”. Deopotrivă, constatând acte de maghiarofilie desfășurate la Budapesta și Vatican, între 1930 și 1931, de către un cardinal de la „Congregația Orientală”, N. Petrescu Comnen „protestează pe lângă cardinalul secretar de stat de la Vatican și cere ministrului de

Externe al României să atragă atenția Nuntului despre cele întâmplate”. Oricum, la Sf. Scaun, N. Petrescu Comnen a avut o reprezentare prestigioasă, de altfel la fel ca în toate celelalte posturi diplomatice ale sale.

După aceea, din mai 1932, până în debutul anului 1938, va reveni la Berlin, pentru un al doilea mandat, ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României, clasa I-a. O perioadă dificilă pentru Comnen, debutând cu finalul dramatic al Republicii de la Weimar și sfârșită cu afirmarea unui nazism deja brutal, violent, criminal, antisemit, dar nereceptat ca atare de marile puteri vestice. Din Tratatul de la Versailles în ceea ce privește Germania nu mai rămăsese practic nimic, aceasta, în ani anteriori înarmând Renania, „înghițind” Austria, pregătind distrugerea Cehoslovaciei și înglobarea ei, sub o formă sau alta, în marile Reich. Sigur că un ambasador nu stabilește el tratate de colaborare, dar, prin poziția sa, poate stimula contactele, previzionează unele înțelegeri, dezvoltă influențe, stimulează o bună receptare a țării sale în statul în care își exercită funcția etc. N. Petrescu Comnen devenise conștient de marea însemnătate pe care, acceptând-o el sau nu, o dobânda Germania în lume. O lume dispusă la concilierii și în care cine nu avea, nu are forță nu avea sau nu are dreptate. O lume în care pe partea Germaniei, țara care se înarma cu repeziciune, dobândind mari capacități astfel, forța dreptului devenise deja dreptul forței, afirmând o tot mai zgomotoasă campanie de putere și amenințări: contează cel tare, cel mic nu reprezintă nimic, este neglijabil, putem face ce dorim din el. Și regele Carol al II-lea al României, și demnitari din preajma sa, și N. Petrescu Comnen sesizaseră că, pe măsură ce garanțiile de securitate ale României pe partea Franței și Marii Britanii slăbeau - și slăbeau văzând cu ochii - aveam nevoie de o relație bună cu Germania, chiar dacă ea era cum era. Politica „morală” aproape că se volatilizase, dobânda primordialitate „real politik”. Totodată, România era importantă economic, prin grâu și prin petrol, dar și prin armată, „produse esențiale” pentru o Germanie ce revendica hotărât „cheile” puterii mondiale.

Dar nu Petrescu Comnen încheiase legături și pe urmă un tratat economic al României cu Germania și în favoarea ei, ci Tătărescu, Carol al II-lea chiar dacă aristocrat german prin sânge și disprețuindu-l pe Hitler, înțelegând amândoi bine „dincotro bate vântul”. Comnen, ca trimis al României în Germania și fin observator al realităților germane și mondiale, și-a construit legături cu oameni politici ai celui de Al Treilea Reich cu care a încercat să abordeze și finalizeze aspecte ale relațiilor româno - germane, fiind conștient, după cum menționam, atât de însemnătatea atunci a Germaniei în spațiul dunărean, în Europa și în lume, dar și de importanța strategică și economică a României pentru Reich, urmărind

Comnen într-un context dificil susțineri pentru România, și nu doar de partea Germaniei. Pe moment, va avea succes atât în țară cât și în Germania, în străinătate.

Carol al II-lea simte „stofa” bună în acest sens a lui Comnen, experiența sa diplomatică valoroasă precum și cunoașterea în detaliu de către Comnen a realităților germane, spiritul său deschis și enciclopedic, și dând și un anume semnal Germaniei, îl ia de la Berlin și îl numește Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Străine și apoi, începând cu 30 martie 1938 la conducerea aceluiași minister, ministru plin, este drept, chiar dacă pentru o scurtă perioadă, cadru în care N. Petrescu Comnen va activa cu succes. Era un an de „boom” al României, revenită din marea criză economic-financiară mondială din 1929 - 1933, un an de investiții, dezvoltare, iar în plan cultural, cu afirmări dintre cele mai puternice. În plan european se întrezărea o eră pragmatică și mai puțin diplomatică, puterea dicta legile, se vedeau compromisuri, dar multe erau tacite, declarațiile oficiale păreau uneori optimiste. Dintr-un astfel de creuzet N. Petrescu Comnen își însușește, și în narativul său dar și în cultura sa, strigătul dramatic al statelor mici care își revendică dreptul la viață, pregătind, deja, probabil, broșura de care am amintit. Contestă faptul că exercitarea puterii este justificată prin existența puterii însăși, promovând mereu ideea dreptății, a legislației internaționale adoptată de comun acord de toate statele. Realizează astfel o bună expertiză, depășind cu mult stadiul de „stagiar”...

5. O mare atenție a acordat Comnen apărării status-quo-ului teritorial al României, dar nu doar. În calitate de președinte al Consiliului Înțelegerii Balcanice reunit la Ankara va semna comunicatul prin care statele membre hotărâseră „să nu tolereze nicio imixiune, de orice natură ar fi, în treburile lor interne”. Pe urmă, în vara anului 1938, „pe măsura străngerii cercului în jurul Cehoslovaciei, N. Petrescu Comnen va realiza unele mijloace de contracarare a pericolului revizionist german - în momentul respectiv acest pericol se manifesta și pe partea Poloniei și a Ungariei, cerând și ele suprafețe din Cehoslovacia, mai bine zis din Slovacia - Comnen solicitând și atunci dar și cu alte prilejuri sprijinul Franței și al Angliei, o anume fermitate astfel a Societății Națiunilor etc. Eforturile lui Comnen - și erau numeroase - s-au direcționat în vederea „salvării măcar în parte a aliatei vecine” Cehoslovacia - atunci având frontieră comună -, subliniind în acest sens alte posibilități pentru Germania. De fapt, „întrevăzând riscul ca România să devină izolată în urma atitudinii conciliante a Franței și Marii Britanii”, N. Petrescu Comnen se străduia pe toate căile „să amelioreze relațiile noastre cu Italia și

continuare în pagina 6

Benito Mussolini, Galeazzo Ciano

sursa: Warfare History Network

Dan POPESCU

urmare din pagina 5

Germania". Cine se baza atunci pe „real politik” și nu neapărat pe sentimente morale, nu putea proceda altfel, asumându-și riscul de a fi privit ca „germanofil”. Iar atunci când Comnen și-a manifestat dezaprobarea față de asasinarea liderilor Mișcării Legionare, asasinare cu implicarea fățișă a regelui Carol al II-lea, va fi demis din fruntea Ministerului Afacerilor Străine, respectiv în 20 decembrie 1938, fiind înlocuit de Grigore Gafencu, un alt nume mare al politicii românești și, mai apoi, al exilului românesc... Va fi trimis acum N. Petrescu Comnen, din nou, la Vatican, de unde plecase în urmă cu șase ani și unde deja avea relații cu oficialii cancelariei papale.

Venirea la putere a generalului Ion Antonescu și abdicarea regelui Carol al II-lea, înlocuindu-se dictatura carlistă cu cea antonesciană, la fel de drastică dacă nu mai drastică, cu oameni noi, avizi și ei de putere, i-a atras lui N. Petrescu Comnen punerea în disponibilitate. Iar din mai, 1941, scoaterea sa din aparatul diplomatic. Nu mai era demult unul dintre „oamenii zilei”. Nu s-a întors, însă, în țară și a continuat să locuiască la Florența, activând în Comitetul Internațional al Crucii Roșii din Geneva și ca reprezentant al acesteia pe lângă Sfântul Scaun. Țările mici erau țări mici iar reprezentanții, de un fel sau altul, ai acestora nu prea erau băgați în seamă. Cu siguranță Comnen își vedea de scrierile sale. Și aici, însă, la Florența, a continuat să se manifeste ca un diplomat de marcă, ca un român înscris deja în panteonul culturii europene. Cum în 1943 - 1944, Germania nazistă „își organizase ultima încercare de rezistență pe o linie strategică având în centru Florența, Nicolae Petrescu Comnen și-a luat inițiativa și răspunderea de a media

Debarcarea aliaților în Sicilia

sursa: Evenimentul Istoric

între comandamentele militare anglo - american și cel german, tratative finalizate prin declararea Florenței ca „oraș deschis”, scos din zona operațiilor militare. Ca urmare, minunata Florență, un oraș capodoperă al Renașterii cum îl știm mulți prin tot ce a avut și ce are, a fost salvată de la distrugere (generalul german von Choltitz făcuse ceva asemănător la Paris). Drept recunoștință, cetățenii orașului și foruri italiene democratice i-au acordat titlul de „cetățean de onoare” al Florenței. O vedem astăzi așa cum este, cu totul deosebită, și datorită lui N. Petrescu Comnen. O onoare și pentru România.

Nu s-a întors în țară nici după 1944. Dacă venea oricum îl așteptau ani de detenție și, cu siguranță ținând seama de vârsta sa și de constituția sa, o moarte în chinuri. Aspriniți însă, mai departe România și a activat în mai multe comitete ale diasporei românești. Se va stinge din viață, în Florența, la 8 decembrie 1958, având pe

masă, în lucru, volumul „Un secol de politică externă a României”...

6. Acum broșura, „N. P. Comnene, *Ambassadeur de Roumanie, Ancien Ministre des Affaires Etrangères, «Considerations sur le droit a la vie des petites etats», Extrait de la «Rivista di studi politici internazionali», 1944, N.I., Florence, 1944»*. De la Florența, dar, N. Petrescu Comnen urmărise cea mai mare parte a marelui cataclism mondial 1939 - 1945, inițial succesele spectaculoase de un fel sau altul ale Germaniei naziste aliată în Pactul Tripartit, cu Italia fascistă a lui Mussolini și Japonia atât de belicoasă atunci, înfrângerea greu de conceput a Franței și apărarea eroică a Marii Britanii desigur avantajată întrucâtva față de Hexagon deoarece nu era continentală, apărarea eroică a Uniunii Sovietice cu un potențial militar și uman în mod eronat calculat de Germania, intrarea în luptă a Statelor Unite, înclinând în bună măsură balanța de forțe militare de partea Aliaților etc. Iar, apoi, prăbușirea în cascadă a Germaniei naziste, pleznind din toate încheieturile sale, militar, economic, politic, social, crimele îngrozitoare în contra umanității săvârșite de aceasta și date în vileag, transformarea, în bună parte, a Europei în cimitire și ruine. Destul „material bibliografic”, acesta precum și cel din perioadele anterioare, pentru a urmări să deslușească formele, conținutul, evoluțiile în cadrul conflictelor europene și mondiale, ale statelor mici, state care au aspirat mereu și aspirau și acum, desigur și în viitor, la dreptul la viață. Un drept, în ultimă ipostază, zdrobit dramatic în picioare de Hitler și acoliții săi „înghițind” pentru o perioadă, o mare parte din harta Europei și nu doar... Capitalul industrial contopit cu capitalul bancar în capital financiar internațional, potrivit intereselor sale de afaceri și profit a reușit, în timp, să prevină, să împiedice, să aplaneze mai multe conflicte, fiind astfel generator de pace. Dar nu a reușit, tot de multe ori, să împiedice confruntări, războaie, multe sângeroase, în

ciocnirile pentru resurse, piețe de desfaceri, afaceri în care interveneau factori politici, etnici, de civilizație, culturali, religioși, fundamentalisti, exterminatori etc. Chiar le-a stimulat și chiar le-a generat. Așa „s-a învățit” și „se învățește” lumea reală, în numeroase cazuri mult dincolo de „lumea morală” care și ea, oarecum ca o apă liniștită la suprafață, este puternic tulburată de curenții de un fel sau altul în adâncuri. Cu mici excepții, în general nefinalizate, reprezentanții respectivi nu au fost nici lăudați pentru faptele pozitive, dar nici trași la răspundere oficială pentru calamitățile stimulate, provocate etc. Cine oare să o facă, cine sunt mai puternici decât ei și încrengăturile lor?...

7. „Problema dreptului la viață al statelor mici nu este nouă, își debutează Comnen narațiunea. Autorii clasici au epuizat-o. Dreptul pozitiv internațional a hotărât-o. Orice nouă controversă pe acest subiect părea imposibilă. În vremea Primului Război Mondial, unii generali și scriitori (în sens de cercetători, n.n.) germani au făcut-o să reizbucnească”. Și continuă: „inspirându-se din scrierile profesorilor Treitschke, Ostwald, Lasson, Lamprecht care au proclamat că micile state nu erau decât fenomene contra naturii, anomalii ridicole” ce, „din cauza slăbiciunii lor nu aveau dreptul nici la o viață independentă, acești autori au deschis din nou dezbaterea”. A fost ca o lovitură universală. Operele, volumele unor autori, articolele de presă, discursurile denunțând aceste idei opiniei internaționale și difuzate în toată lumea de către Aliați, nu au contribuit deloc cu puțin la crearea unei atmosfere antigermane atât de reliefantă pe durata ostilităților. A fost, practic, una din cauzele intrării în război a Statelor Unite. S-ar fi putut umple bibliotecile în America precum și în Europa cu lucrări condamnând aceste opinii în numele idealului democratic omului.

Or, mai menționează fostul ministru de Externe român, este o

surpriză pentru noi să vedem, în zilele de mai apoi, oameni de stat, profesori, jurnaliști, aparținând aceleiași tabere de unde mai demult se trimiteau cele mai aspre critici împotriva doctrinelor profesate de doctorii germani amintiți, să reia ideile respective pentru a le aduce „la zi”. Mai mulți scriitori anglo-saxoni au preluat în contul lor asemenea teze pentru a susține: a) că cea mai mare parte a războaielor moderne a fost provocată de micile națiuni; b) că existența chiar a țărilor mici și mijlocii în calitate de state independente, va reprezenta un pericol pentru lumea europeană. Așadar, mai arată N. Petrescu Comnen, „concluzia gândirilor amintite nu se lasă așteptată. Potrivit autorilor menționați, inițial germani dar și ceilalți, anglo-saxoni, aceasta ar fi că aceste state mici și mijlocii să dispară sau cel puțin să fie plasate sub tutela celor mari, sub tutela marilor puteri ce își asumă «protecția lor» contra oricăror atentate care le-ar putea amenința pe ele, dar și pacea continentală”. Plecând de la asemenea premise, o altă grupă de autori, ne arată N.P.C., ne relevă o soluție și mai stranie. „Ar fi necesar, afirmă aceasta, să divizăm continentul european în «două zone de influență» - o zonă occidentală, supusă controlului Marii Britanii și o zonă orientală, a cărei «protecție» să fie atribuită sovietelor”. Iar N. Petrescu Comnen ne relevă și un exemplu: în lucrarea intitulată „Condițiile păcii”, apărută la Londra în 1942 și ce a făcut mult zgomot, profesorul Carr, fost expert la Foreign Office și colaborator al domnului Eden, subliniază că „în Europa Orientală (trebuie pentru sovietici, n.n.) aceeași greutate preponderentă care a fost dată la vedere intereselor Marii Britanii în Europa Occidentală”. Pentru a justifica o asemenea poziție, distinsul profesor britanic afirmă că o astfel de operație va fi necesară micilor state orientale „pentru a le elibera de dominația germană”. Singulară logică, se revoltă realmente N. Petrescu Comnen: „Vă temeți de dominația germană? Acceptați, dar, dominația sovietică”. Din nefericire, asemenea opinii, se menționează în broșură, „nu erau izolate. Le-am aflat expuse în aceeași măsură, de către profesorul american Renner, de către profesorul Huntington de la Universitatea din Yale, și de către alți nu puțini scriitori, profesori și oameni politici anglo-saxoni” etc. Ideile de acest fel - de altfel, mai mult decât idei, convertite ulterior în acțiuni politice concrete - au generat vii emoții în emigrația din statele mici refugiate în Marea Britanie, mai ales la Londra sau în America”. Iată, redacte, în carte, câteva reacții de acest fel. Conte Raczyński, ministrul polonez în exil al Afacerilor Externe, a combătut, în martie 1943, „asemenea calomnii”: „Mi se pare util să vă reamintesc, în mod solemn și în contradicție cu cei care au memoria scurtă, sau, mult mai simplu, sunt ignoranți sau înclinați către ipocrizie, că responsabilitatea acestui război (Al Doilea Război Mondial, n.n.) nu este de partea țărilor mici”. Iar

București, 1930

sursa: Pinterest

ministru Afacerilor Externe al Olandei, domnul van Kleffens, scria, la rândul său, în „Times”, în 24 martie 1943: „Micile puteri suferă din cauza judecăților eronate ale celor Mari cu privire la propriile forțe, erori ce au fost adesea comise în contra avertizărilor exprese ale statelor mici, state a căror existență a fost pusă în joc prin aceste erori și expuse celor mai mari pericole, pericole mai mari decât cele ce amenințau pe cei puternici”.

8. N. Petrescu Comnen mai relevă în acest sens propriile sale argumente. Iată, „suntem, mai întâi, împotriva afirmațiilor - pe care doar ignoranța condițiilor specifice ale continentului nostru le pot justifica - că puterile mici și mijlocii sunt cele responsabile de războaiele ce în decursul mai multor secole au însângerat Europa. Și nu trebuie să căutăm foarte departe în trecut. Ne mulțumim să trecem în revistă doar marile războaie care au marcat istoria modernă”. De ce oare sunt responsabile micile națiuni de războaiele lui Philippe al II-lea, Ludovic al XIV-lea..., de cele ale lui Napoleon, pentru a începe doar cu acestea? Care a fost oare partea lor în războaiele dintre ruși și turci, ruși și austrieci, austrieci și turci, lupte ce au însângerat Europa în tot secolul al XIX-lea (în afara faptului că, uneori prin eforturi proprii de confruntări, cu mari cheltuieli ale lor și mari vărsări de sânge, și-au putut - cazul României - cucerii independența care, și ea, însă, a trebuit recunoscută, confirmată de către marile puteri? n.n.). Și mai aproape de noi, ce au avut micile puteri de-a face cu războaiele dintre Prusia și Austria, din 1866, sau dintre Franța și Germania, din 1870? Nu ieri, precum astăzi, au fost marile puteri cele ce prin rivalitățile lor, apetitul lor de teritorii, nepăsarea și impreviziunile lor... sunt responsabile de asemenea calamități?”

9. ...Un profesor român de economie și legislație economică

atacă frontal, precum în gimnastica modernă la proba de sol, o diagonală însemnată din istoria lumii. Și în ce condiții, în condiții deloc favorabile, de război, de emigrație, de adversități la tot pasul. Printre altele, oare câți dintre demnitarii noștri actuali posedă, măcar în parte, cultura politică și economică europeană și universală, necesară funcțiilor lor, a lui N. Petrescu Comnen? Din câte văd la televizor... Și o simțim, din păcate. În fapt, lipsa de lecturi, de cunoaștere profesională și ignoranța fac ravagii. De aici și lipsa de personalitate. Dureros. Dar să revin. Continuând, deci, N. Petrescu Comnen mai spune că se vedește ca un adevăr istoric, lipsit de controverse, că înseși unele conflicte locale fără mare importanță, precum războaiele balcanice din 1912 - 1913 puteau fi evitate dacă în spatele micilor națiuni nu s-ar fi derobat, nu ar fi fost Austro-Ungaria și Rusia, cu ambițiile și intrigile lor... Nu, încă o dată nu, mai afirmă Comnen, micile state nu sunt responsabile nici de ultimele două mari războaie, nici de cele ce le-au precedat. Dimpotrivă, acestea au fost mereu victimele marilor puteri, au fost obiectul competiției lor și adesea au servit ca obiectiv al competiției. Au fost tratate, nu o dată, popoarele mici ca niște mărfuri, „în concepția egoistă și imorală care a prevalat până în aceste zile în politica internațională”.

Autorul examinează, apoi, unele proiecte de reorganizare a lumii destinate să garanteze beneficiile unei păci perpetue. Iar cei ce construiau aceste proiecte se refereau în primul rând la Europa. Petrescu Comnen arată că mai mulți dintre acești proiectanți aveau însă ezitări („se vedeau încurcați”, n.n.) când trebuiau să facă precizări în ce privea istoria sau etnografia Iugoslaviei, ale Cehoslovaciei, ale Estoniei sau Finlandei. Mai mulți chiar aveau dificultăți în a preciza, pe o hartă a Europei, Bucovina sau Basarabia, dar și Transilvania. Și totuși ei nu ezitau să tranșeze, printr-o trăsătură de condei, dificultățile de mai multe secole, sau să creeze o lume nouă

după imaginea propriilor lor țări fără să aibă în vedere particularitățile vechiului nostru continent. Pentru că aici, mai spune fostul nostru ministru de Externe, fiecare țară, mare sau mică, este produsul unui trecut de mai multe ori secular, al unei lumi de tradiții, de particularități amalgamate în crezul timpului. A dori să le standardizăm prin forță, urmând conceptul politic sau juridic al câtorva profesori eminenți străini de Europa, care nu au avut nici vremea necesară pentru a studia și aprofunda aceste probleme, este cea sigură pentru a ajunge la tragice gogomării. Autorul face trimitere astfel - vom vedea mai la vale - la răpirea Bucovinei, Basarabiei, Transilvaniei, teritorii aparținând României, în blestematul an 1940, dar și la experții din Vestul sau Estul lumii care aveau poticneli, ezitări în a ni le da înapoi.

10. Șirul problemelor deosebit de interesante examinate în broșura sa tipărită, în 1944, continuă. „Am demonstrat mai sus că aserțiunea potrivit căreia micile state vor fi un pericol pentru pace este fundamental nejustificată. Aceiași oameni însă se întrebau cu naivitate dacă aceste state mici rămase în viață sunt utile colectivității națiunilor. Chiar și formularea acestei întrebări face dovada lipsei de cunoștințe pe care respectivii o au în ce privește Europa. Pot oare susține aceștia că mica Florență a lui Dante și Michelangelo, mica Belgie a Van Eyck-ilor și van Dyck-ilor, mica Genevă a lui Jean Jacques Rousseau, micile Țări de Jos ale lui Rembrandt și Erasm, mica Portugalia a lui Camoes și Lope de Vega, mica Românie a lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazu care, cu mica Ungarie și Polonia, au fost mari apărători ai Crucii și civilizației, sunt ele acum sau vor fi ele în viitor mai puțin utile decât o mare, chiar o foarte mare țară? N-a fost deloc pentru nimic, de exemplu, că marii Papi ai Renașterii, precum Pius al II-lea exprimau interesul lor și admirația lor poporului român și că

Sixt al IV-lea decerna prințului Ștefan cel Mare al Moldovei - care a dus el singur, vreme de patruzeci de ani o adevărată Cruciadă a creștinătății, fără ajutorul celor ce stăteau cu brațele încrucișate - titlul atât de valoros și nobil de «Athlet Christi» („Atlet al lui Christos”)”. Excepționale relevări.

„Dar, ne mai spune Comnen, pentru a demonstra eroarea opiniilor pe care le combatem, să uităm pentru moment această minunată contribuție a micilor națiuni la progresul lumii și să ne plasăm într-un punct de vedere foarte actual și ultra realist. Ei bine, putem oare afirma, chiar actualmente, că micile puteri nu sunt de nicio utilitate celor mari?” Și tot N. Petrescu Comnen răspunde: „Mica Belgie, de exemplu, nu a fost ea de nicio utilitate pentru apărarea Franței în 1914? Mica Românie, prin intervenția sa în Primul Război Mondial, nu a contribuit ea oare de o manieră decisivă la eșecul armatelor Kronprinz-ului la Verdun? Joffre, Kronprinz-ul sau von Ludendorff pot răspunde celor ce au uitat astfel... Sau ce ar fi devenit Marea Britanie, iată un exemplu mai de curând, se întreba recent ministrul de Externe al țărilor de Jos, domnul van Loeffens, dacă Polonia, Norvegia, Olanda, Iugoslavia, Grecia n-ar fi rezistat adversarilor Regatului Unit în anii tragici 1939 - 1940?” Din nou opinii grăitoare.

Și mai menționează N. Petrescu Comnen: „Europa a fost mare și frumoasă și a generat cel mai înalt nivel de civilizație fiind formată de națiuni diverse și inegale (ca mărime, n.n.). A le unifica cu forța, a presupune că aceasta ar fi posibil înseamnă a le plonja pentru secole în obscuritate... «Varietatea este viața, uniformitatea este moartea», scria Benjamin Constant. La fel, un scriitor englez spunea odată că „Europa este ca un fel de Templu, luminat de un lumânărar cu lumânări mari și mici care sunt diversele națiuni ale continentului. De fiecare dată când o națiune, fie ea cea mai modestă, dispăre, este o lumânare care moare și coboară un pic mai mult Templul în obscuritate”. Consider că sunt acestea

cu mult mai mult decât idei, sunt concepte remarcabile care, atunci când au fost, mai mult sau mai puțin transpuse în viață, au făcut din „Bătrânul Continent” (eufemistic spus, nu este deloc cel mai bătrân) un anume leagăn al civilizației mondiale. De la care s-au adăpat, în funcție de cum s-au petrecut lucrurile, cele două Americi, Asia, Africa, Australia etc. Sigur, colonialismul, cu părțile lui negative, de cuceriri, râuri de sânge, exploatare, sclavie și dispreț, deseori, față de băștinași. Dar a avut și părțile lui bune, aducând, în teritorii noi, mari cuceriri tehnologice europene, precepte morale, religioase ce s-au confruntat, uneori, chiar cu canibalismul. A adus o lume economică nouă, a producției și schimburilor susținută de investiții, de un anume echilibru financiar, de profit, de beneficii sociale, o lume ce, chiar dacă cu încetul, pas cu pas, a început să vorbească aceeași limbă economică, unitatea de bază fiind întreprinderea, a „deschis ochii” mereu către alte și alte orizonturi etc. Faptul că astăzi o parte deloc mică a populației băștinașe emigrează voit, de foame și mizerie, cu mari speranțe de mai bine către fostele metropole cu care fostele teritorii stăpânite au purtat lupte grele pentru cucerirea independenței, pe care deja le-au uitat, o demonstrează limpede. După cum demonstrează limpede chiar necesitatea, imperativul social ineluctabil, ca fostele colonii, protectorate, dominioane, teritorii sub tutelă etc., să-și constituie și să valorifice mai bine propriile eforturi pe scara progresului. Desigur, că sunt excepții, dar ele nu infirmă faptele unei asemenea situații complexe. Finalmente, păstrând trendul actual, lumea va deveni „una”; un tot, însă, în care fiecare țară, fiecare națiune are, trebuie să aibă, rolul ei inextricabil, inconfundabil, de neignorat nici din interior, nici din exterior. Și sub acest aspect lucrarea lui N. Petrescu Comnen, chiar dacă omenirea s-a schimbat și se modifică, dezvoltă considerații și reflecții dintre cele mai însemnate. Dar să revin.

11. În broșura sa, autorul se referă și la alte aspecte. Iată, marile puteri democratice, arată Comnen, „își propun, în caz de victorie, să promoveze regimul democratic la toți adversarii lor. Ele gândesc să pună astfel lumea la adăpostul flagelului războaielor, democrația oferind mai multe garanții pentru pacea lumii decât regimurile autoritare”. „Este un sistem ce se poate susține”, mai afirmă fostul nostru ministru de Externe. Dar atunci, scrie Comnen, poți oare să preconizezi pe plan intern un regim de libertate și egalitate, în vreme ce pe plan internațional îți propui să reduci, chiar să confişti aceste state, după cum am văzut în narativele anterioare? Evident, nu... Articolul 2 din marea, din cunoscuta Declarație a Drepturilor Omului și Cetățeanului, proclamă: „Scopul oricărei asocieri politice îl reprezintă conservarea

continuare în pagina 8

Dan POPESCU

urmăre din pagina 7

drepturilor naturale și imprescriptibile ale omului. Aceste drepturi sunt libertatea, proprietatea, siguranța și «rezistența la opresiune». Poți dar concepe că cetățenii Americii Libere, ai țării lui Franklin și Jefferson, pot pune la îndoială, în plin secol XX, aceste adevăruri? «Se anunță promovarea dreptului internațional și se promite popoarelor - după tragicele experiențe pe care le-au avut - o eră de dreptate. Poți însă inaugura această eră printr-un atentat la libertatea și egalitatea micilor națiuni, care sunt de esență chiar a drepturilor oamenilor?»

12. Egalitatea politică a statelor, mari și mici, este echivalentă, în dreptul internațional, concepției democratice de egalitate a indivizilor în fața legii naționale. La fel cum voința de putere a unui individ trebuie să respecte, pentru a nu fi tiranie, drepturile elementare ale celorlalți cetățeni, voința de opresiune a unui popor trebuie să se oprească și să respecte, sub amenințarea de a fi imperialism, drepturile celorlalte popoare, state, la dezvoltarea lor autonomă. Ceea ce numim drepturile micilor popoare, ale statelor mici, corespund drepturilor celui mai umil cetățean în fața legii. Că o dorim sau nu, dreptul popoarelor mai demult doar simple „idei - forță”, este astăzi o realitate care formează baza noului drept internațional. Orice atingere a acestui principiu va reprezenta o lovitură de grație dată acestei construcții, destul de încercată și pentru care au luptat generații și generații, fiind vărsat atât de mult sânge. A nega aceasta înseamnă a fi sperjur în raport cu toate idealurile democratice care au animat crearea marilor democrații anglosaxone, conchide profesorul român.

Iată, dar, în sinteză, concepția respectivă a lui Nicolae Petrescu Comnen. Chiar dacă, cum mai arătam, lumea s-a schimbat față de 1944, când Comnen scria în acest sens, avem acum Uniunea Europeană etc., fiind în prezent și state mici sau relativ mici de pe alte continente ce amenință ele cu distrugerea, exterminarea altor țări și popoare mari sau mici, nu ai cum să nu reflectezi la cele menționate de profesorul de economie și legislație Petrescu Comnen. Diplomatul român s-a referit în general. Dar și aici, precum și aiurea, se vedește în acțiune dictonul marelui psihiatru (psihanalist) francez, profesorul **Charcot**: „Il n'y a pas des maladies, il n'y a que des malades”. Vorbe înțelepte. Și mai este un lucru: o economie dezechilibrată, ce face cheltuieli enorme, inclusiv importând armament, trăind din împrumuturi externe și nerespectând din motivațiile UE - stimularea investitorilor, prioritatea învățământului, sănătății, o balanță de venituri și cheltuieli cât de cât echilibrată, socialul ș.a. - se prezintă foarte asemănătoare cu economiile statelor puțin dezvoltate aflate în război. Nu trebuie să mori

în luptă, mori acasă - mai ales copiii mici și bătrânii - din lipsă de bani, alimente, din incapacitatea unui sistem medical în vorbe cu gratuități dar realmente necesitând bani mulți ș.a. - de a te integra etc. Mai sunt alte și alte motive de reflecție. Cam în asemenea direcții - inclusiv stimularea agriculturii românești subordonată scopurilor naționale, consider că avem mult de lucru.

Mai spunea Comnen și nu fără justificare: „În stadiul actual al lumii (cel din 1943-1944, n.n.), dominația politică a unui popor asupra altuia, chiar de cultură mai puțin avansată, nu are deloc un caracter precar. Nicio populație (stat, n.n.), nu mai suportă să fie „protejată” (o „protecție” care, deseori, se lasă cu mari avantaje de partea „protectorului”). Cât de puțin un popor are conștiința asupra lui însuși, el vrea să-și „aparțină”. Și în acest sens, în măsură deloc minoră, evoluțiile și dinamicile acum sunt în parte modificate. Dar rămâne și cum a menționat magistrul Petrescu Comnen... și mai afirmă fostul ministru de Externe al României: „este stupefiant că în aproape plin mijloc al secolului XX ne simțim obligați să reamintim asemenea noțiuni ce păreau definitiv înțelese (aplicate, n.n.) și făcând parte din patrimoniul societății moderne. Și este pentru triumful acestor principii că au murit în ultimul mare război încheiat milioane de oameni bravi...”. Este, totuși, repetăm, o mare distanță, o imensă distanță între politica bazată pe vorbe savante, frumoase, înveșmântate convingător, construcții teoretice complexe, planturoase, acoperite de formule uneori mai greu inteligibile, pe de o parte, și deloc rareori interese personale sau la „ordin”, „real politik”, în speță politica reală bazată pe interese incisive, concrete, aspre, mai ales economice, deseori subterane, naționale și internaționale, pe de altă parte. Cu precădere, ale celor tari și ale celor ce nu vor să piardă puterea și banii, cei care, uneori, mai „lasă din mână” câte ceva pentru cei mărunți, state sau cetățeni. (Vezi astfel și foarte interesanta carte, **G. H. Bousquet**, „*Essai sur l'Evolution de la Pensée Economique*”, Marcel Giard, Paris, 1927)

Și încă, idei rezultând din broșura lui Comnen. Politicienii, decidenții, demnitarii, marii manageri din firme, consiliile de administrație (bani publici), practic „conducătorii cetății” au avut și au datorită sacră să acționeze spre binele colectivității, al oamenilor care i-au ales, și nu (aproape) exclusiv spre „umflarea averilor personale, spre neapărata lor notorietate atât de profitabilă, spre proprii avantaje și privilegii. Procedând doar pentru ei s-au cam dus de râpă nu puține imperii și state, economii au avut de suferit. Istoria economică a lumii este plină de asemenea exemple negative, s-a plătit scump. Vezi de exemplu Imperiul Roman prăbușit deoarece nu mai producea aproape nimic, când totul era „pane ét circenses”, când familia romană se destrămase vizibil, când la Roma se aducea toată mâncarea pe Tibru, obturat de

dușmani, când barbarii au fost puși să păzească fruntariile marelui stat etc. În fapt, când ignoranța politică, cinismul și cupiditatea au devenit, în mare parte, virtuți. Iar situația este repetitivă. Din păcate, mai arareori „culpabil” au fost decidenții. Ci, cel mai adesea, oamenii de rând, cei care, prin reglementări nedrepte, au achitat din propriul buzunar pagubele sociale. În numeroase cazuri, chiar cu viața. Dacă economia mergea, merge rău, trebuiau scăzute corespunzător, în primul rând, sub o formă sau alta, veniturile și avantajele decidenților și nu ale masei. Or, acestea, vezi și acum, acestea nu au scăzut, nu scad ci cresc. De la înălțimea lor se lansează repetate și dramatice apeluri de pildă că „trebuie să strângem cureaua”...

În mod păgubitor pentru economie, să mai notăm, în istorie, dar mai concret la noi și printre altele, lichidarea unor fabrici, întreprinderi, instituții de cercetări etc., cu costuri competitive și contracte de desfacere în regulă; aceasta sub pretextul că „așa ne-a cerut și ne cere Uniunea Europeană”... În astfel de condiții s-au constituit averi imense, „șmecherii” din politică, din administrație, din „organe” ș.a., au devenit proprietari de vile de lux, în țară și în străinătate, de

limuzine uluitoare, au conturile pline, un trai de nababi. În plus, încă cu mulți ani înainte s-au consumat tot pe afaceri jenante, fără explicații plauzibile, banii din cotizații - C.A.S-uri - ai celor ce au lucrat anterior. Acum, reducerea drastică a locurilor de muncă atrăgătoare cât de cât într-un fel sau altul, face greu sustenabil sistemul actual de pensii uzuale, pentru aceasta nefiind de vină, evident, pensionarii foști și prezenți. Relansarea unor producții, un echilibru între importuri, din care trăim, și exporturi mitite, cu care plătim mai ales dobânzile la creditele externe, crearea de locuri de muncă eficiente, o politică în energie bazată pe resursele ca atare ale țării cu eliminarea „băieților deștepți” care zvântă banii oamenilor de tot felul, cei mai mulți dintre ei nemaivând de unde plăti astfel, o politică de apărare bazată și pe producția națională revigorantă, pe reprezentarea căi de ieșire din necaz. O spunem demult, dar prea puțini ascultă, dominați de propriile interese: diminuarea, eliminarea producției naționale de un fel sau altul, traiul doar pe datorie externă și sărăcirea populației, împovărarea generațiilor actuale și a celor ce vin cu plățile, rambursările astfel, pot genera adevărate catastrofe. Puțini bogați sau foarte bogați

acum, ceva-ceva pe la mijloc, și mulți, mulți săraci și vulnerabili. Așa se cam configurează, în bună parte, structura socială a populației țării, o structură caracteristică statelor când au fost colonii, dominioane, protectorate, teritorii sub tutelă. Poate greșesc, dar nu cred. Este impasul exploziv din care trebuie să ieșim și putem ieși. Consider că exemplele Statelor Unite, dar și ale Franței, Germaniei, Marii Britanii, Italiei etc., care își văd și de interesele lor, ne-ar putea fi de bun augur. (va urma)

Euroeconomia XXI

Comitetul editorial

Dan POPESCU

Redactor șef coordonator

Nicolae EȘANU

Paula COTARCEA,
secretar general
de redacție

Consiliul științific

Prof. dr. Dan POPESCU
Prof. dr. Lucian BELAȘCUAcad. prof. univ. dr.
habilitat DHC Grigore
BELOSTECINIC,Republica Moldova
Conf. dr. Vasile BRĂTIAN
Paula COTARCEAProf. dr. Viorel
CORNESCUProf. dr. Partenie
DUMBRAVĂ

Conf. dr. Nicolae EȘANU

Prof. dr. Alexandra
HOROBETProf. dr. Eugen
IORDĂNESCU

Conf. dr. Paul LUCIAN

Prof. dr. Silvia
MĂRGINEAN

Conf. dr. Virgil NICULA

Prof. dr. Iacob
Petru PÂNTEALector dr. Dan-Alexandru
POPESCU

Conf. dr. Raluca SAVA

Conf. dr. Eduard STOICA

Prof. dr. Răzvan ȘERBU

Prof. dr. Cristina
TĂNĂȘESCU

editori

GRUPUL DE PRESĂ ȘI
EDITURĂ „CONTINENT” SRLCAMERA DE COMERȚ,
INDUSTRIE ȘI AGRICULTURĂ
A JUDEȚULUI SIBIUISSN 1841-0707
Tel. 0742.483813,
e-mail contisib@yahoo.comArticolele apărute în revistă exprimă
punctele de vedere ale autorilor, care
pot fi diferite de cele ale redacției.

REFLECȚII

Miracolul imposibilului

D.D. Roșca are dreptate: există un miracol al imposibilului!

Numai mirajul modelelor înspăimântătoare și atrăgătoare, în același timp, exercită asupra noastră o influență definitivă pentru întreaga noastră existență, determină capacitatea noastră acțională, orientează și definește personalitatea.

Lupta pentru excelență

De ce luptăm pentru excelență când mediocritatea este cerută? (Paul Arden). Mărturisesc că am trăit o viață și nu mi-am pus această întrebare! Am fost revoltat când oameni absolut mediocri (și chiar mai jos de aurea mediocritas) au ocupat poziții pe care nu le-au putut performa în niciun fel!

Ceremonie la Cercul Militar din Capitală

Victor H. Guțu: câteva simboluri

Zilele trecute, la Cercul Militar din Capitală, instituție de mare prestigiu a oastei noastre, dar și a României, a avut loc o ceremonie plină de semnificații. Ministrul Apărării Naționale, dl. Radu Miruță, s-a întâlnit cu mai mulți venerabili veterani de Război - Al Doilea Război Mondial - cărora le-a mulțumit pentru eroismul, pentru abnegația cu care și-au slujit patria. Printre participanți, **prof. univ. dr. ing. D.H.C. Victor H. Guțu, ardelean de origine, general în retragere, ajuns, iată, la frumoasa vârstă de aproape 103 ani.**

Victor H. Guțu, un simbol al ingineriei creative românești, munca sa de proiectare, urmărire și execuție de multe și multe

decenii, desigur, și a colectivelor de specialitate pe care le-a condus, îmbogățind cu obiective de seamă harta de drumuri, poduri, orașe, edificii ale României. Un simbol al sportului românesc - a făcut parte din echipa internațională de rugby a României din 1945, și apoi, numeroase decenii, s-a remarcat mereu ca un jucător înaintaș de excepție, linia a II-a și a III-a în Campionatul național de rugby al României, Divizia A, dar și în echipe de valoare din a doua divizie, neîntrerupându-și niciodată activitățile sale profesionale de mare răspundere. Cu câțiva ani în urmă a fost ales Președinte de Onoare al Asociației foștilor internaționali și jucătorilor de

Divizia A la rugby, din România. Victor H. Guțu, simbol al vitejiei, forței inteligente, capacității de excepție a românului de a depăși vicisitudini ale istoriei, cât de grele au fost acestea: războiul, cu marile lui drame, un dosar de cadre „încărcat”, cu ani de urmărire și detenție deloc puțini pentru familia sa, persecuții și presiuni etc.

Nenea Victor H. Guțu, colegul meu de linia a II-a de rugby la „Olimpia București”, Divizia A, și-a aflat echilibrul în asemenea condiții de viață nu de puține ori foarte dificile, prin care a trecut, prin munca sa creatoare de valori, în marea sa pasiune astfel care a dominat timpul și nu timpul - „s-a terminat programul” - l-a dominat

pe el. Și-a aflat echilibrul prin dragostea și abnegația către soția sa dar și a soției sale către el, către copiii săi și ale copiilor și nepoților săi către el, într-o frumoasă viață de familie, cutume moștenite de la părinții săi, de la unchi săi, de la neamurile sale, de la bunii săi, oameni cu partituri notabile în istoria țării. Și-a aflat echilibrul în educația sa, în disciplina sa interioară, în onestitatea sa, deloc în ultimul rând în credință. Ceea ce l-a ajutat mult și în armată. Și-a aflat echilibrul în sport, fiind nu doar un rugbist de marcă, ci și un polisportiv de excepție. Și-a aflat echilibrul în relațiile pline de cordialitate și respect cu colegii săi de muncă, care-l apreciau mereu la superlativ, în relațiile cu colegii săi de echipă din rugby și din sport,

dar și cu adversarii care l-au onorat cu caracterizări dintre cele mai frumoase, în relațiile de ridicată ținută profesională cu colegii profesori din învățământul superior de construcții, de drumuri și poduri, dar și cu studenții săi, multora deschizându-le calea spre cariere laudabile, devenindu-i ulterior, numeroși, colegi, cu opinii superlative față de magistru... „Un om pentru secole”, cum l-am numit în recentul meu volum „În ceața vremurilor complicate. Lumini și obscurități”, Editura „Continent”. Victor H. Guțu, o lumină veritabilă, un exemplu pasionant pentru toți. Mulți ani înainte, nene Victore, multă sănătate și bucurii alături de toți cei dragi!

Prof. univ. dr.
D.H.C. Dan Popescu

File de istorie

9 MAI 1877- PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI
Ministrul de Externe de la acea vreme, Mihail Kogălniceanu, declara în Camera Deputaților: „Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare”. A doua zi, pe 10 mai, independența a fost proclamată din nou și votată de către Camerele reunite, după care a fost promulgată de către domnitorul Carol I și publicată în Monitorul Oficial.

9 MAI - ZIUA EUROPEI

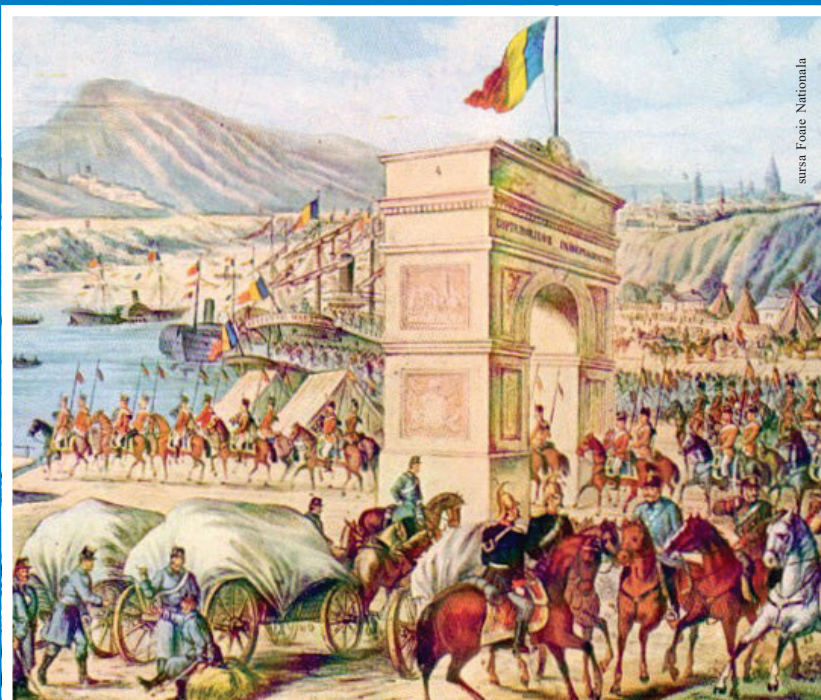
Data marchează aniversarea momentului istoric reprezentat de „Declarația Schuman”.

9 MAI - ZIUA VICTORIEI

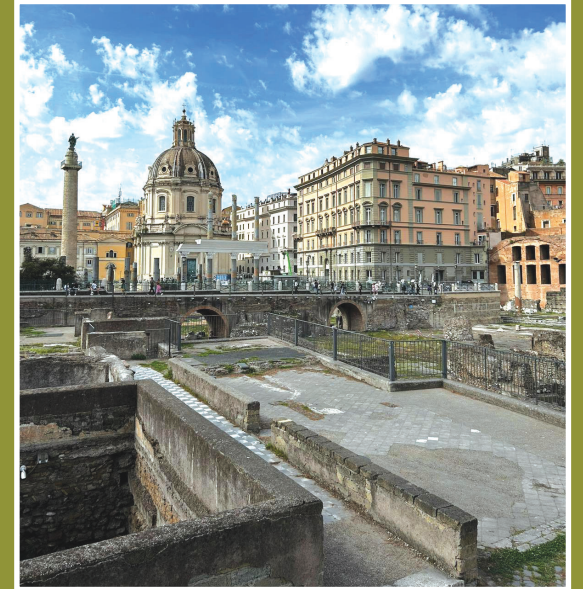
Actul capitulării Germaniei, la Berlin, în 8 Mai 1945.

Grupaj realizat de Paula COTARCEA

ROMA, orașul etern

Fotografii realizate de Daniel COZMESCU

IN MEMORIAM Nobi Copelman

Ne-a părăsit, cu puțină vreme în urmă, după o grea suferință, la Tel Aviv, inginerul Nobi Copelman (NORBERT KOPPELMAN), conducatorul unei însemnate firme de proiectări și construcții din Israel. Un om de valoare, un caracter remarcabil. Pentru mine, colegul de hoinăreli și pozne de cartier bucureștean, de grădiniță și școală primară, în adolescența târzie de școală sanitară, prietenul meu drag cu care, alături de alți iubii prieteni, dr. Doru Dăbuleanu și ec. Marius Iorga, pe urmă ing. Ionică Crăciuneanu, mat. Dodo Cruceanu, ing. Bebe Bălăceanu, dr. Doru Dumitriu ș.a. ne-am petrecut tinerețile. Mi-a fost Nobi partener în zeci și zeci de minunate partide de tenis. Mi-a fost adversar respectat în multe meciuri oficiale de rugby, Nobi fiind jucător iute, elegant, ager, fantezist, pe rând al echipelor "Petrol-Chimie", "Știința Cluj", "Progresul București", etc. De asemenea, Nobi a fost un cititor atent, avizat și de regularitate al revistei "Euroeconomia XXI", cel cu care, când eram în contact - ne vedeam în România sau vorbeam deseori la telefon - aveam fructuoase discuții. Își formase în timp și prin experiența sa vastă, în România și Israel, o concepție economică judicioasă, rafinată, cu terminalii sociale interesante, mă consilia deseori.

Lasă în urma sa, dincolo de o carieră profesională de excepție, amintiri de neuitat pentru colegii, prietenii și amicii săi, o comportare distinsă, o noblețe de suflet și faptă care mereu ne-a atras și ne-a făcut plăcere, bucurii.

Condoleanțe familiei! Iar ție, Nobi, "Noapte bună", "Zbor lin în spațiile celeste", iubite prieten!

Dan POPESCU

